

УДК 633.13

Код UPOV: AVENA_STR

Методика

проведення експертизи сортів вівса щетинистого (*Avena strigosa* Schreb.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Avena strigosa* Schreb.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, волоті

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 2,0 кг. Крім того, заявник надсилає щонайменше 50 волотей сорту, що подається на експертизу.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами і не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожна експертиза включає біля 2000 рослин, які поділяють на два або більше повторень. За проведення експертизи волотевих рядків обстежують щонайменше 50 рядків.

Типи ділянок для вівса щетинистого

Тип ділянки	Назва ділянки	Вид експертизи	Примітки
А	рядкова	відмінність однорідність стабільність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідно до року врожаю.
А ₁	рядкова	стабільність	закладають на другий рік експертизи насінням заявника першого року врожаю.
Б	пунктирна	відмінність однорідність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідного року врожаю.
В	волотева 1	однорідність стабільність	закладають на другий рік експертизи насінням із 50 волотей, надісланих заявником.
Д	волотева 3 (спеціальна)	однорідність	висівають на другий рік експертизи насіння з волотей, які відбирають з усіх нетипових рослин. Для встановлення причин неоднорідності висівають на другий рік експертизи для контролю до ділянки Д насіння з волотей, відібраних з типових рослин сорту.
Е _к	волотева 4 (спеціальна)	однорідність (контроль)	

Необхідна кількість рослин вівса щетинистого для експертизи на ВОС

Тип ділянки	Схема розміщення рослин		Кількість рослин, шт.			
	ширина міжряддя, см	відстань між рослинами в рядку,см	на ділянці, шт.	для обліку на:		
				відмінність	однорідність	стабільність
Перший рік експертизи						
А	15–20	≈2,0	2500	2000*	2000*	–
Б	15–20	10,0	240	20	100	–
Другий рік експертизи						
А	15–20	≈2,0	2500	2000*	2000*	2000*
А ₁	15–20	≈2,0	2500	–	–	1000
Б	15–20	10,0	240	20	100	100
В	15–20	10,0	2000	–	2000	20
Г	15–20	10,0	1000	20	1000	1000
Д	15–20	10,0	х	у	у	у
Е _к **	15–20	10,0	х	у	у	у

* за візуальної одноразової оцінки групи рослин;

** параметри ділянки Е_к повністю відповідають параметрам ділянки Д;

х, у – значення цих показників перемінне і залежить від кількості нетипових рослин;

А – у двох повтореннях;

А₁, Б, В, Д, Е_к – в одному повторенні.

3.5 Метод дослідження. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються п'ять нетипових. За оцінки однорідності сорту, рослин чи частин рослин окремого волотевового рядка приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 волотевих рядків – допускаються два нетипових (або в ряду 2 нетипові рослини).

4.2.1 Нетипові рослини (рядки) позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 2);
- Стебло: характер поверхні (ознака 4);
- Бічна вісь колосків: опушення (ознака 13);
- Нижня колоскова луска: остюки (ознака 17);
- Рослина: час появи волоті (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови дозволить це унеможливити;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів вівса щетинистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QL	Колеоптіль: антоціанове забарвлення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS, 4	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) QN	Рослина: габітус VS 4	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
4. (*) QL	Стебло: характер поверхні VS 3	гладенька шерехата	1 2	
5. QL	Стебло: глянсуватість VS 3	відсутня наявна	1 9	
6. QL	Прапорцевий листок: закрученість VS 3	відсутня наявна	1 9	
7. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) (+) PQ	Волоть: форма VS 4	одногрива стисла розлога	1 2 3	
9. (+) QN	Волоть: кількість насінин MS 4	мала середня велика дуже велика	3 5 7 9	
10. (+) QN	Волоть: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
11. (*) QL	Волоть: положення колосків у просторі VS 4	пряме поникле	1 2	

1	2	3	4	5
12. QN	Колосок: за довжиною MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (* QL	Бічна вісь колосків: опушення VS 5	відсутнє наявне	1 9	
14. QN	Зернівка: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
15. (* QL	Зернівка: плівковість VS 5	відсутня наявна	1 9	
16. QN	Зернівка: інтенсивність сірого забарвлення VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
17. (* QN	Нижня колоскова луска: остюки VS 5	відсутні наявні	1 9	
18. (* QN	Рослина: час появи волоті VS 3	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів вівса щетинистого

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	кущіння
3	виявлення волоті
4	сформована волоть
5	стигле зерно

Волоть вівса щетинистого

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–80, висока – понад 80.

До 8. Волоть: форма.

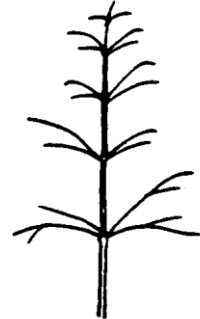
1

Одногріва

2

стисла

3

розлога

До 9. Волоть: кількість насінин, шт.

Мала – до 50, середня – 50–75, велика – 75–100, дуже велика – понад 100.

До 10. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 14, середня – 14–18, довга – понад 18.

9. Література

1. Злаки України. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 118–127.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 448.
3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 56.